

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2277

av Elisabeth Svantesson m.fl. (M)

Sänkta trösklar och fler vägar till det första jobbet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det nya utanförskapet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utökad rätt till komvux och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler platser på yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utökad jobbstimulans och ökade aktivitetskrav i försörjningsstödet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utökad jobbstimulans i etableringsersättningen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över införandet av en utbildningsplikt och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett förstajobbetavdrag bör införas för att öka drivkrafterna till arbete genom sänkt skatt på lägre inkomster och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om yrkesintroduktionsanställningar för nyanlända och långtidsarbetslösa och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka stödet för handledning i yrkesintroduktionsanställningarna och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om matchningsanställningar och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga provanställningen från sex till tolv månader för att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden för unga och nyanlända och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förstajobbetanställningen som en ny anställningsform i LAS och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda RUT-avdraget till att också innefatta flyttjänster och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka Almis rådgivning till företagare med utländsk bakgrund och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om egenanställningar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Moderaternas och Alliansens reformer i regeringsställning möjliggjorde över 300 000 fler i arbete och att det breda utanförskapet som tidigare präglade svensk arbetsmarknad bröts. Utmaningarna har dock förändrats över tid, och kräver därför nya svar.

Den tidigare reformpolitiken byggde i huvudsak på de utmaningar som Sverige stod inför under det tidiga 2000-talet. Det handlade till stor del om att människor som varit inne på arbetsmarknaden trycktes ut ur arbetskraften då bidragssystemen hade gjort att arbete lönade sig alldeles för dåligt samtidigt som förtidspensioneringarna hade ökat kraftigt under 2000-talets första år. Sedan 2006 har mycket av detta utanförskap pressats tillbaka. Andelen som försörjs av bidrag har minskat med ungefär en fjärdedel. I takt med detta ser även utmaningarna ut på ett annat sätt än vad de gjorde för tio år sedan.

I dag ser vi hur utanförskapet förändras och fördjupas. Vi ser framför allt hur många människor aldrig ens får sitt första jobb. Dels på grund av höga skatter och risk för bidragsberoende, Sverige har exempelvis Nordens högsta skatteklar för ensamstående föräldrar med låga inkomster. Dels för att många saknar de kunskaper som krävs på den svenska arbetsmarknaden.

Ungefär hälften av alla nyanlända i arbetsför ålder saknar gymnasiekompetens. Bland de unga som varken arbetar eller studerar har minst en tredjedel inte gått klart gymnasiet. Hindren för att ta sig in på arbetsmarknaden för dessa grupper är höga och arbetslösheten är därför tre gånger så hög för dem utan gymnasiekompetens jämfört med andra.

Av dem som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen tillhör uppemot sju av tio grupper som står längre bort ifrån arbetsmarknaden, där utomeuropeiskt födda och personer som saknar gymnasieutbildning utgör den största delen. Detta är en utmaning för arbetsmarknaden i en tid då det råder brist på enklare jobb. Antalet jobb som kan utföras med endast grundskoleutbildning minskar. Nya jobb i främst tjänstesektorn som kräver mer begränsad utbildning växer visserligen till, men inte i lika stor utsträckning som andra arbeten med liknande kompetenskrav försvinner. SCB:s prognoser visar att efterfrågan på arbetskraft med förgymnasial utbildning kommer sjunka med nästan 40 procent fram till 2035. När kunskapskraven på arbetsmarknaden ökar, och jobb med lägre utbildningskrav blir färre, drabbas också utrikes födda som ofta har begränsad utbildning och liten erfarenhet av den svenska arbetsmarknaden.

För att bryta det nya utanförskapet har Moderaterna presenterat ett reformpaket. Det handlar om att rusta människor med kunskap och kompetens för att ta det första jobbet, att ställa krav på att anstränga sig för det första jobbet samt att skapa fler vägar till och göra det mer lönsamt att ta det första jobbet.

Rusta människor för det första jobbet

Moderaterna vill göra det möjligt för fler människor att skaffa sig en utbildning som motsvarar arbetsmarknadens efterfrågan för att skapa fler chanser till jobb. Både för dem som saknar en fullständig utbildning och för dem som vill byta yrke eller inriktning spelar den kommunala vuxenutbildningen en central roll. Därför vill vi införa en rätt att läsa in såväl grundläggande som särskild behörighet till högskolestudier på den kommunala vuxenutbildningen. Denna rättighet föreslås omfatta alla som är behöriga till sådan utbildning.

Ett utbyggt yrkesvux är ett effektivt sätt att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning, vilket idag många gånger är ett krav för att få ett arbete. Skolverkets utvärderingar visar exempelvis att cirka tre av fyra av dem som har gått yrkesvux har fått en anknytning till arbetsmarknaden ett år efter avslutade yrkesstudier. Utan denna typ av utbildning skulle dörren in till det första jobbet vara stängd för många. För att fler ska få chansen att lära sig ett yrke och få sitt första jobb vill Moderaterna bygga ut yrkesvux.

Att anstränga sig för det första jobbet

I Sverige ska vi ha tydliga förväntningar på varandra, att alla tar sitt ansvar och att alla strävar efter att göra rätt för sig. Många delar av de svenska bidragssystemen har

reformerats under de senaste åren. Men mer kan göras, inte minst för att sänka hindren för att de som står längst ifrån arbetsmarknaden ska kunna få det första jobbet.

Moderaterna föreslår att socialtjänstlagen skärps så att det tydligt slås fast att den som är arbetsför och oförhindrad att arbeta är skyldig att vara aktivt arbetssökande, anmäld som arbetssökande på den offentliga arbetsförmedlingen och även i övrigt stå till arbetsmarknadens förfogande. Det bör gälla om det inte finns godtagbara skäl. Genom att tydligt lagfästa kravet finns större förutsättningar för att Arbetsförmedlingen får kontakt även med arbetslösa personer som inte är berättigade till arbetslöshetsersättning. Det kommer i förlängningen främja möjligheten till arbete och självförsörjning. Många kommuner arbetar aktivt med detta redan i dag men arbetet kan på många håll skärpas ytterligare. Exempelvis är det enbart 28 procent av Sveriges kommuner som alltid kräver att en person som får försörjningsstöd ska söka lämpligt arbete även utanför det geografiska område där denna person bor.

Moderaterna vill även se tydligare aktivitetskrav inom etableringsersättningen. Under 2014 visade Arbetsförmedlingens statistik att totalt 36 procent av dem som ingår i etableringsreformen har en utbildning kortare än nio år. I detta spann finns de som har nästan nio års utbildning, men även de som bara har ett par års utbildning eller ingen alls.

Alla som kommer till Sverige ska göra allt de kan för att göra sig anställningsbara. Då vi har skolplikt till och med nionde klass är det rimligt att dessa krav även ställs på människor som kommer till Sverige senare i livet. Vi moderater vill därför se över införandet av en utbildningsplikt för dem som kommer till Sverige och inte har färdig grundskola. Att utbilda sig för att uppnå grundskolekompetens ska vara en del av att erhålla bidrag från offentliga medel, liksom andra insatser för att göra sig anställningsbar.

Det ska löna sig bättre att ta det första jobbet

Trots införandet av jobbskatteavdragen har Sverige fortsatt höga skatter för dem med låga inkomster. En ensamstående förälder med låg inkomst har exempelvis tre gånger så hög skattekil i Sverige som i Danmark. Det håller tillbaka sysselsättningen i den svenska ekonomin. Moderaterna föreslår därför att ett förstajobbetavdrag ska införas som är anpassat för att ge störst skattelättnad för dem med små inkomster. En person med låg ingångslön får en skattelättnad som, i förhållande till inkomsten, är tre till fyra gånger så hög som skattelättnaden för dem med högre inkomster.

Förstajobbetavdraget skulle ge uppemot två tusenlappar mer om året till servitören eller vårdbiträdet jämfört med i dag. En barnfamilj där föräldrarna är bussförare, barnskötare eller butiksbiträde, kan få uppemot 3 500 kronor extra om året att röra sig med. Skattelättnader för dem som arbetar, särskilt riktat mot dem som har låga inkomster, är en effektiv och internationellt sett vanlig reform för att bidra till ökad sysselsättning. Liknande skattelättnader finns exempelvis i Danmark, Finland, Frankrike, Storbritannien, Kanada, Nederländerna och USA enligt OECD. Effekterna av denna typ av reform, där skattelättnader framförallt riktas till dem med lägst inkomster, är väl utvärderade och visar på tydliga sysselsättningseffekter.

Förstajobbetavdraget leder både till att människor kan lämna utanförskap för arbete och att det blir mer lönsamt att arbeta mer, exempelvis genom att gå från deltid till heltid. Sammantaget beräknas förstajobbetavdraget leda till ökat arbete med motsvarande 10 000 heltidstjänster. Sju av tio av dessa beräknas komma från utanförskap, då sysselsättningen väntas öka med drygt 7 000 personer enligt beräkningar som bygger på underlag från SCB.

Jobbstimulanser inom försörjningsstöd och etableringsersättning

Under 2013 införde alliansregeringen en jobbstimulans för att göra det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete. Stimulansen innebär att för den som har fått försörjningsstöd under sex månader i följd kan 25 procent av en sökandes nettoinkomst från arbete undantas från att räknas med vid beräkningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Men fortfarande är trösklarna höga. Att gå från försörjningsstöd till ett deltidsjobb lönar sig till exempel ofta dåligt. Därför föreslår Moderaterna att jobbstimulansen som i dag finns i försörjningsstödet förstärks från 25 procent till 40 procent. För en ensamstående tvåbarnsförälder som får ett halvtidsjobb som vårdbiträde skulle jobbstimulansen kunna innebära ytterligare en tusenlapp i ökad inkomst varje månad.

Drivkrafterna till jobb bland nyanlända behöver stärkas även under etableringstiden. I likhet med försörjningsstödet skapas betydande marginaleffekter när en person går från etableringsersättning till arbete. När etableringsreformen genomfördes infördes därför också en jobbstimulans som innebär att den som har arbete som en aktivitet i sin etableringsplan får behålla etableringsersättningen utöver sin lön under sex månader. Den jobbstimulansen bör förstärkas.

Vi vill utöka den totala tiden man kan få etableringsersättning från två år till tre år. I samband med detta bör tiden då en person kan få etableringsersättning samtidigt som denne har ett jobb utökas från sex månader till ett år.

Fler vägar in på arbetsmarknaden

Det nya utanförskapet kräver fler vägar in på arbetsmarknaden och ökade drivkrafter för företag att anställa. Kostnaderna för att anställa en person med bristande erfarenhet eller kort utbildning i kombination med ett starkt anställningsskydd leder till att inträdande grupper har en svagare ställning jämfört med den etablerade arbetskraften. Att sänka kostnaderna för, och osäkerheten med, att anställa minskar arbetsgivarens risktagande och gör att fler vågar öppna dörren. Bättre möjligheter behövs också för att pröva om en arbetssökande fungerar på arbetsplatsen och för de specifika uppgifter som ska utföras.

Moderaterna vill införa yrkesintroduktionsanställningar för nyanlända och långtidsarbetslösa. Efter samtal mellan alliansregeringen och arbetsmarknadens parter skapades yrkesintroduktionsanställningarna 2014 för att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden för unga. Anställningarna bygger på branschspecifika avtal om anställning för unga som saknar relevant yrkeserfarenhet eller är arbetslösa. En del av arbetstiden används för utbildning och handledning och är då inte lönegrundande. Arbetsgivare som anställer inom ramen för yrkesintroduktionsavtal får också ekonomiskt stöd för detta. Samlad erfarenhet visar att en kombination av arbete, utbildning och handledning är ett bra sätt för unga att komma in på arbetsmarknaden. Vi vill att möjligheten att lära sig jobbet på jobbet ska öppnas för fler grupper – därför vill vi införa ett yrkesintroduktionsstöd även för nyanlända och långtidsarbetslösa.

En nyckel till en lyckad yrkesintroduktion är en kvalificerad handledning som ges av erfarna medarbetare. För att skapa utrymme för arbetsgivaren att avsätta tid för handledning och att handledaren har tillräcklig kompetens för uppgiften finns ett handledarstöd. För att stärka möjligheterna till god handledning vill vi utöka stödet från dagens 2 500 kronor per månad till 3 500 kronor per månad.

För den som varit arbetslös en längre tid är de stöd som finns idag inte alltid tillräckliga. Osäkerheten på hur den som varit utan jobb långvarigt ska fungera på arbetsplatsen är stor. Här behöver nya vägar prövas. Moderaterna vill därför införa så kallade matchningsanställningar. Den arbetssökande får en anställning hos en matchningsaktör, till exempel ett bemannings- eller rekryteringsföretag, och får stöd genom en kombination

av handledning och kompetensutveckling. Den arbetssökande har en trygg anställning hos matchningsaktören och arbetsgivaren får pröva personen i fråga utan att bära arbetsgivaransvaret, samtidigt som matchningsaktören aktivt verkar för att den arbetssökande får anställning hos en annan arbetsgivare. Satsningen på matchningsanställningar bör omfatta långtidsarbetslösa som har genomgått jobb- och utvecklingsgarantins två första faser.

En mer inkluderande arbetsrätt

Vi vill värna en arbetsrätt som ger trygghet till alla på arbetsmarknaden och som inte bygger upp onödiga trösklar för dem som står utanför. Den svenska arbetsmarknadsmodellen har tjänat Sverige väl. Ansvarstagande parter på arbetsmarknaden leder till stabilitet, vilket skapar långsiktigt trygga villkor för investeringar i Sverige. En viktig del i den svenska modellen är även att arbetsrätten ger ett starkt skydd mot godtyckliga uppsägningar vilket bidrar till att skapa trygghet för arbetstagaren. Flexibiliteten på arbetsmarknaden är dock den svenska modellens akilleshäla. Alltför strikta regleringar kan minska rörligheten och har därmed vissa negativa effekter på arbetsmarknaden. Effekterna på sysselsättningen är dock små och det handlar snarare om att en något högre del av arbetslösheten riskerar att bäras av inträdande grupper såsom unga och utrikes födda. För att underlätta för dessa grupper att komma in på arbetsmarknaden och få sitt första jobb bör tiden för provanställning förlängas från sex till tolv månader.

Vi föreslår också en ny anställningsform i lagen om anställningsskydd: förstajobbetanställning. Anställningen ska vara tidsbegränsad och innehålla vissa utbildningsinslag där arbetsgivaren och arbetstagaren kommer överens om vad utbildningsinnehållet ska bestå av. Arbetsförmedling och komvux bör ges i uppdrag att ansvara för stödstrukturer av utbildningsinnehållet. Krav på kollektivavtal ska inte krävas för de arbetsgivare som väljer att anställa medarbetare genom förstajobbetanställning.

Bredda RUT-avdraget

Anställningar inom RUT-branschen är en viktig väg in på arbetsmarknaden för många som har begränsad utbildningsbakgrund eller varit borta länge från arbetsmarknaden. För att bredda vägarna till arbete bör RUT-avdraget utvidgas till att även omfatta flyttjänster. Det skulle bidra till ökad sysselsättning, ökat nyföretagande, omvandla svart arbete till vitt och underlätta för till exempel äldre som vill flytta. Ett breddat RUT-avdrag bygger vidare på en välfungerande reform som fler än en halv miljon människor använder och

beräknas leda till över 1 000 nya årsarbeten. Att som regeringen gör sänka taket i RUT-avdraget riskerar att stänga dörren till arbetsmarknaden för människor som har begränsad utbildning och svag anknytning till arbetsmarknaden. Det är fel väg att gå.

Ökat eget företagande och entreprenörskap

Det finns många exempel på nyanlända med en stark entreprenörsanda och vilja att bli självförsörjande. Denna vilja måste mötas av samhället. Som bekant räcker det inte alltid med en stark vilja och en god affärsidé. Att starta och driva företag är ett stort personligt åtagande och är ofta krävande i uppstartsfasen vad gäller att formulera en affärsplan och hitta finansiering eller att registrera företaget och ta nödvändiga myndighetskontakter. För att fler utrikes födda och nyanlända ska våga och kunna ta steget att starta och driva företag vill Moderaterna förstärka Almis rådgivning till företagare med utländsk bakgrund, den s.k. IFS-rådgivningen.

Stöd till start av näringsverksamhet (starta-eget-bidrag) är det arbetsmarknadspolitiska program som ger bäst resultat sett till andel i arbete efter avslutat program. Flexibiliteten i programmet har ökat under senare år, genom att det även har blivit möjligt för personer inom jobbgarantin för ungdomar samt för personer under 25 år som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, att ta del av stödet. Moderaterna vill utöka målgruppen för stödet. Unga som vill starta eget bör på alla sätt uppmuntras. Genom att starta eget kan de skapa jobb inte bara åt sig själva utan också åt andra. Sverige behöver fler företag och därför vill Moderaterna att även unga under 20 år få möjlighet att ta del av starta-eget-bidraget. Det finns redan ett utskottsinitiativ från arbetsmarknadsutskottet gällande detta och nu är det hög tid att förändringen genomförs.

Egenanställning – en väg in i företagande

Egenanställning kan beskrivas som en variant av egenföretagande. Den egenanställda anställs i ett paraplyföretag, ett egenanställningsföretag, som fungerar som arbetsgivare och som sköter administrativa funktioner som fakturering, lön, skatter och så vidare. Den egenanställda ansvarar för att söka kunder och uppdrag, utan att behöva sköta all administration som för många upplevs som betungande och svårt – och det gäller i hög grad den som är utrikes född på grund av skillnader i språkliga kunskaper, förkunskaper om regelverk samt nätverk. Här kan egenanställning vara ett bra alternativ som dessutom kan fungera som en bro in i företagande.

Bristen på information pekas vanligen ut som en anledning till att fler inte utnyttjar möjligheten att bli egenanställda. Ett särskilt uppdrag bör därför ges till Arbetsförmedlingen att informera om egenanställning som ett alternativ till möjligheten att starta eget. Det finns särskilt behov av att informera om vad det innebär att kombinera egenanställning med ersättning från a-kassan så att osäkerhet om vad som gäller inte gör att arbetssökande avstår från denna möjlighet.

Elisabeth Svantesson (M)

Katarina Brännström (M)

Hanif Bali (M)

Christian Holm Barenfeld (M)

Jenny Petersson (M)